

Rozenstraat 194

Archeologische Opgraving, Amsterdam (2009)

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 55, 2010

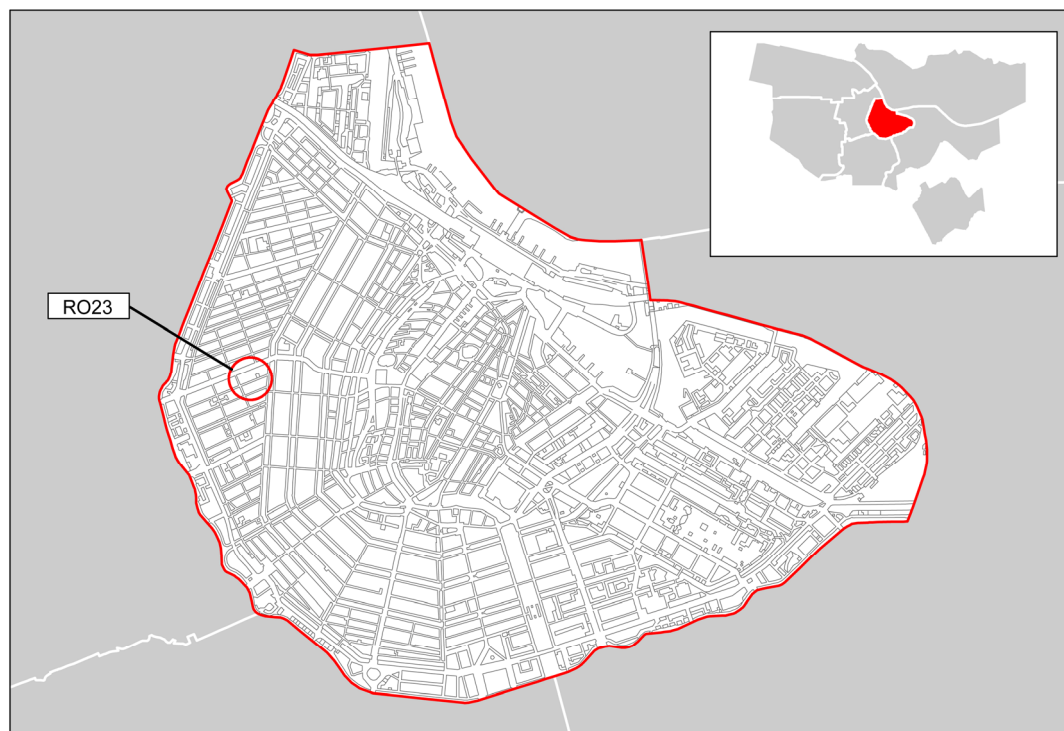
Jerzy Gawronski, Jørgen Veerkamp

Inhoud

Basisgegevens	4
1 Inleiding	5
2 Achtergronden en vraagstelling	6
2.1 Achtergronden	6
2.2 Vraagstellingen en methodiek	10
3 Resultaten	12
3.1 Sporen en structuren	12
3.1.1 Ophoging in de 17de eeuw	12
3.1.2 Bebouwing Rozenstraat 194	13
3.1.3 Recente bouw- en sloopactiviteiten	125
3.2 Vondsten	15
4 Conclusie	18
5 Literatuur	19
Bijlage 1 Sporen	20
Bijlage 2 Vondsten	21
Bijlage 3 Deventer systeem catalogus	23
AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten)	29

Basisgegevens

Plangebied	Rozenstraat 194
Adres	Rozenstraat 194
Kadaster	ASD03 E 10293
RD-coördinaten	NW X 120.308 Y 487.260 NO X 120.311 Y 487.262 ZO X 120.317 Y 487.248 ZW X 120.312 Y 487.246
TOPO-code BMA	RO23
OM-nummer	34076
Opdrachtgever	Stichting Rozenhofje Amsterdam
Bevoegd gezag	Gemeente Amsterdam Stadsdeel Centrum
Uitvoerder	Gemeente Amsterdam Bureau Monumenten & Archeologie
Beheer en plaats documentatie	Gemeente Amsterdam Bureau Monumenten & Archeologie

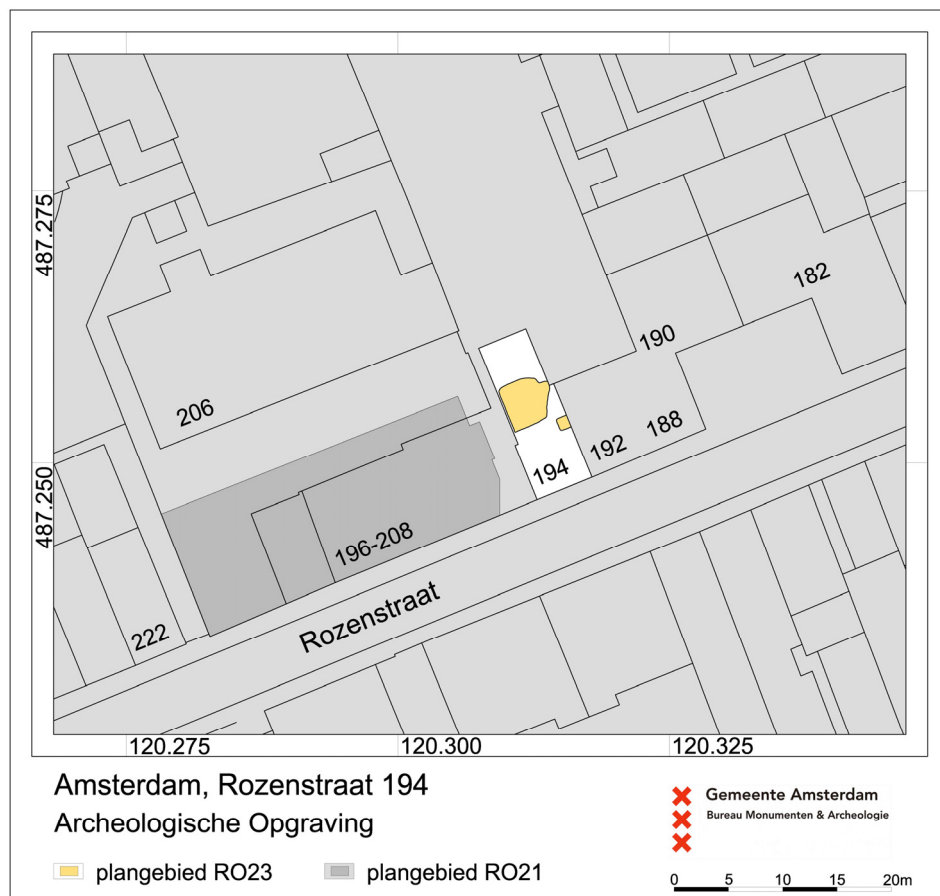

1 De locatie van de vindplaats RO23 in het stadsdeel Centrum

1 Inleiding

Op 16 en 17 maart 2009 heeft de afdeling Archeologie van het Bureau Monumenten & Archeologie (BMA), in opdracht van Stichting Rozenhofje uit Amsterdam, een archeologische opgraving (AO) uitgevoerd in het plangebied Rozenstraat 194 (vindplaats RO23). Aanleiding hiervoor was de voorgenomen nieuwbouw met kelder en de daaruit voortvloeiende bodemverstoring.

Het plangebied is gelegen in de Jordaan. Deze stadswijk was bij de stadsuitbreiding van 1613 gecreëerd als een woongebied met werkplaatsen en loodsen voor nijverheids- en ambachtelijke activiteiten. Voor bouwlocaties in de Jordaan geldt doorgaans een hoge archeologische verwachting vanwege de mogelijke aanwezigheid van 17de- en 18de-eeuwse woonhuizen met beerputten en sporen van werkplaatsen en installaties. Voor dit plangebied ging de aandacht in het bijzonder uit naar het 17de-eeuwse glashuis De Twee Rozen waarvan bij eerder onderzoek in 2006 resten zijn aangetroffen op de naastgelegen percelen 196-208 (vindplaats RO21).¹ Aangezien de bouwingreep tot verstoring en aantasting van eventuele archeologische overblijfselen zou leiden, werd voorafgaand archeologisch onderzoek ingepland.

2 De plangebieden RO23 en RO21 binnen de topografische situatie van 2009

¹ Gawronski e.a. 2010.

2 Achtergronden en vraagstelling

2.1 Achtergronden

Met de stadsuitbreiding van 1613, bekend als de Derde Uitleg, werd naast het eerste deel van de grachtengordel, de drie Westelijke haveneilanden met de Nieuwe Waal en een nieuwe stadsmuur met elf bolwerken ook de Jordaan gerealiseerd.² Dit ambachtelijke kwartier, toen 'het Nieuwe Werck' geheten, werd aangelegd ten westen van de nieuwe grachtengordel. Deze bestond, vanaf de oude stad gezien, uit de Heren-, Keizers- en Prinsengracht. De drie parallelle grachten volgden een concentrisch patroon tussen het IJ en de Leidsegracht, waarbij nieuwe dwarsstraten tussen de grachten werden aangelegd die zoveel mogelijk aansloten op de bestaande radiaalstraten in de middeleeuwse stad. De ruim opgezette bouwkavels langs deze stadsgrachten werden opgehoogd tot stadspeil en uitgegeven voor bebouwing met luxe grachtenpanden voor de nieuwe elite van welgestelde kooplieden. Om het wooncomfort te verhogen werden ambachtelijke werkplaatsen, die zorgden voor brandgevaar, stank en lawaai, uit de nieuwe woonwijk geweerd.³

Het gebied van de stadsuitbreiding van 1613 maakte oorspronkelijk deel uit van de Stads- of Godshuispolder ten westen van de toenmalige stadsmuur ter hoogte van de latere Herengracht. Het veenweidegebied hier was ingedeeld volgens een stelsel van weren. Dit waren langgerekte, door sloten begrensde weilanden, die zich uitstrekten tot aan de Kostverlorenwetering. Veel van deze percelen waren in bezit van vermogende Amsterdammers en publieke instellingen, zoals het Burgerweeshuis. Langs de weren liepen paden waar in de loop van de 16de eeuw steeds meer bebouwing verscheen. De bouwterreinen werden lokaal opgehoogd en de paden langs de sloten werden verhard. In 1609, het jaar dat Amsterdam de Staten van Holland officieel toestemming vroeg om de stad uit te breiden, was aan de westkant buiten de stad al een illegale voorstad gegroeid met meer dan 3300 huizen, werkplaatsen, molens, varkenscotten en schuren. Volgens het in 1609 verkregen octrooi zou de stad alle bouwsels binnen het plangebied van de beoogde stadsuitbreiding tegen taxatiewaarde mogen onteigenen en slopen. Dit bleek financieel niet haalbaar gezien de grote omvang van de bebouwing. De onteigeningen richtten zich voornamelijk op terreinen met werkplaatsen binnen de geplande grachtengordel vanwege het streven om overlast veroorzakende industrieën naar de nieuwe stadsrand te verplaatsen.⁴

Bij de inrichting van het stedelijke gebied van de Jordaan tussen 1613 en 1620 werd de bestaande plattelandspercelering grotendeels als uitgangspunt genomen. Voor zover de ontginningssloten van het prestedelijke veenweidegebied geen deel uitmaakten van het grachtenstelsel van de nieuwe stadswijk werden zij gedempt. De smalle paden langs de sloten of op de weren werden tot verharde straten omgevormd. Afhankelijk van de grondeigendom werden waar mogelijk dwarsstraten geprojecteerd. Hierdoor wordt de Jordaan nog steeds gekenmerkt door een patroon van evenwijdige maar schuin op de grachtengordel georiënteerde grachten en straten.

² Bakker 1995, 75-76.

³ Haan, de 1991, 40.

⁴ Abrahamse 2010, 42, 51, 75-76.

3 In korte tijd waren in het centrale deel van de Jordaan de meeste percelen bebouwd of, zoals met het huidige perceel Rozenstraat 194 (rood omlijnd) het geval was, ingericht als tuin (detail van de stadsplattegrond van Balthasar Florisz. Van Berckenrode uit 1625)

De Rozenstraat

De Rozenstraat is één van de typisch langgerekte straten in de Jordaan die de wijk van oost naar west, vanaf de Prinsengracht tot aan de Lijnbaansgracht, doorsneden. Vanaf de Rozenstraat liepen zijstraten naar de noordelijk en zuidelijk gelegen parallelstraten en voerden gangen en stegen naar de binnenterreinen van de bouwblokken. Het plangebied ligt in het bouwblok dat wordt geflankeerd door de Rozengracht, de Tweede Rozendwarsstraat, de Lijnbaansgracht en het westelijk deel van de Rozenstraat. Volgens de stadsplattegrond van Balthasar Florisz. van Berckenrode uit 1625 zou het westelijk deel van dit bouwblok in het eerste kwart van de 17de eeuw al grotendeels bebouwd zijn, terwijl het oostelijk deel, waaronder het plangebied, nog was ingericht met tuinen en boomgaarden (afb. 3). Uitgaande van de beroepsachtergronden van de bewoners van de Jordaan zouden ook in deze straat oorspronkelijk veel werkplaatsen hebben gelegen. Dit blijkt nog uit de namen van de smalle stegen die van de Rozenstraat naar de achtererven leidden, zoals de Smitsgang, Schildersgang, Suikerhuizengang, Speldenmakersgang en de Loodgietersgang.⁵ Meer informatie over de bewoners van de Rozenstraat en hun beroepen in de 18de eeuw biedt het 'Kohier van de Personeele Quotisatie', een belastingindex uit 1742.⁶

Bij archeologische opgravingen aan de Westerstraat en de Konijnenstraat in de Jordaan zijn overblijfselen van woningen en werkplaatsen uit de 17de -19de eeuw met productieafval van pottenbakkers, dakpannenbakkers en leerlooiers aangetroffen.⁷ Ter hoogte van de percelen Rozenstraat 196-208 zijn in 2006 een fritoven en een deel van een luchtkanaal van een glasoven opgegraven. Beide structuren konden worden toegewezen aan het glashuis De Twee Rozen dat tussen 1657 en 1679 aan de Rozengracht in bedrijf was. Het uitgebreide complex van het glashuis strekte zich uit tot op het achterste deel van de huidige percelen 196-204 langs de Rozenstraat.⁸

⁵ Kaart buurt EE, atlas Loman 1876.

⁶ Een beroepenoverzicht van deze straat, gebaseerd op het Kohier, is opgenomen in Gawronski e.a. 2010, 8.

⁷ Respectievelijk vindplaatsen WET1 en KON, beiden uit 2003.

⁸ Vindplaats RO21, 2006, zie Gawronski e.a. 2010.

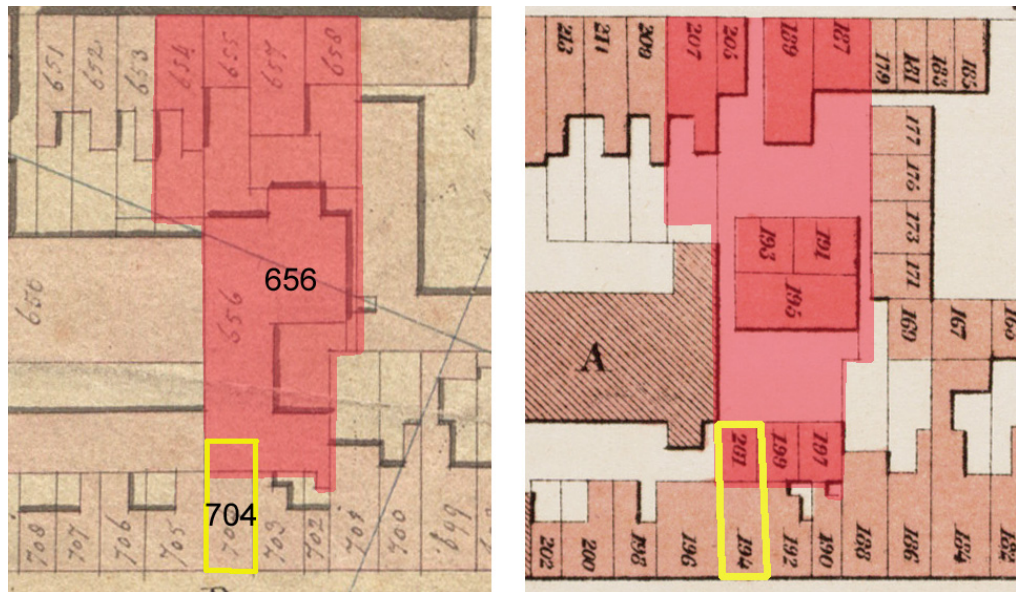
4 Overzicht van beerputten en ambachtelijke installaties op de achtererven van de percelen Rozenstraat 196-204 opgegraven in 2006. De brede muur is de achtergevel van het 17-eeuwse glashuis De Twee Rozen. Centraal op de voorgrond de opgegraven fritoven en het uiteinde van een luchtkanaal van een glasoven. De muur markeerde ter hoogte van het plangebied RO21 lange tijd de perceelgrens Rozenstraat / Rozengracht. De kraan in de linkerbovenhoek staat op perceel Rozenstraat 194

Rozenstraat 194 in de 19de eeuw

Volgens het kadastrale Minuutplan en de daarbij behorende Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel (OAT) werd het perceel Rozenstraat 194 (geel omlijnd op afb. 5) in 1820 bewoond door de weduwe van schipper Casper Hendrik Meyer. Haar huis grensde aan de achterzijde aan een pakhuis (perceel 656) dat in bezit was van mevrouw Agatha Brouwer, die ook eigenaar was van de woonhuizen op de percelen 654, 655, 657 en 658 langs de Rozengracht (rood gekleurd).⁹ In 1868 maken het pakhuis en de woonhuizen van mevrouw Brouwer plaats voor de woninkjes met het adres Rozengracht 191-201.¹⁰

⁹ Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel (OAT), geraadpleegd in juni 2010 via www.WatWasWaar.nl.

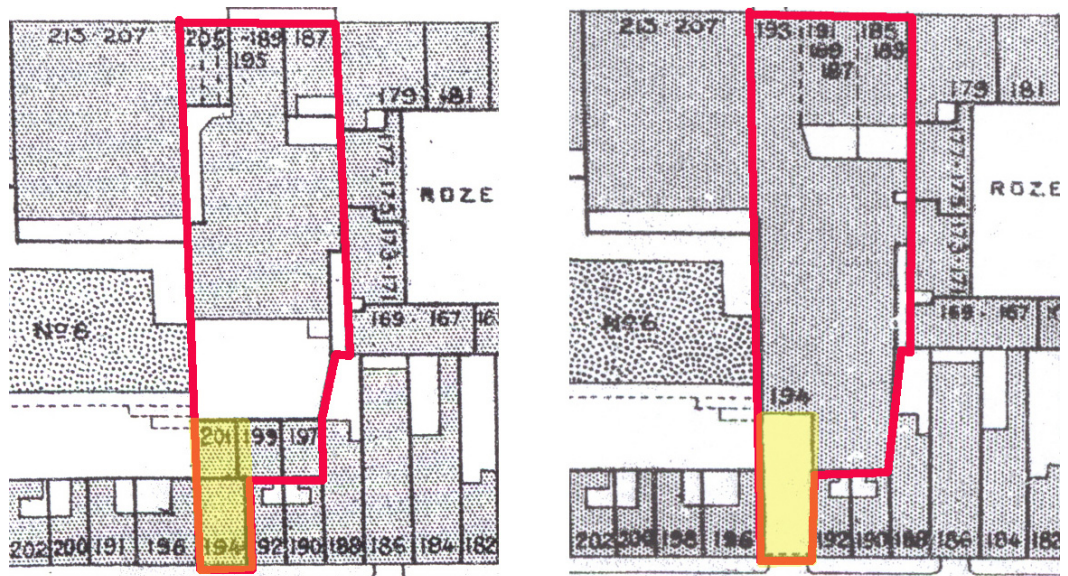
¹⁰ Bouwtekening archief van de Rooimeesters, Beeldbank Stadsarchief Amsterdam.

5 De situatie rond het plangebied Rozenstraat 194 (geel omlijnd) op het Minuutplan uit 1820 (links, de cijfers verwijzen naar de kadastrale nummers van de percelen) en de buurtatlas van Loman uit 1876 (rechts, de cijfers verwijzen naar de huidige huisnummers). In 1820 was op perceel 656 een pakhuis gevestigd dat in 1876 heeft plaats gemaakt voor een aantal kleine woninkjes op een binnenterrein met het adres Rozengracht 191-201

Rozenstraat 194 in de 20ste eeuw

Door vergelijking van verschillende edities van de Publieke Werkenkaart H 3 uit de periode 1909-1988 kunnen de ontwikkelingen rond het plangebied in de 20ste eeuw worden gereconstrueerd (afb. 6). Zo hebben de centraal gelegen pandjes Rozengracht 191-195 reeds vóór 1909 plaats gemaakt voor een groot (winkel)pand aan de Rozengracht. Rozenstraat 194 met gelijk met de drie pandjes 197-201 tussen 1933 en 1936 gesloopt (afb. 7). Vervolgens werden de percelen Rozengracht 197-199 opgenomen in de nieuwbouw van Rozengracht 193 en werd het perceel Rozengracht 201 samengevoegd met Rozenstraat 194 dat hiermee zijn huidige omvang verkreeg.

6 Situatie augustus 1932 (links) en februari 1936 (rechts). Gelijk met de nieuwbouw van het winkelpand aan de Rozengracht wordt het perceel Rozenstraat 194 door samenvoeging met perceel 201 vergroot tot de huidige afmetingen (lichtgeel het huidige perceel 194) (detail van het kaartblad H3 van de Publieke Werkenkaart 1: 1000)

Het perceel bleef lang braak liggen en werd samen met de percelen Rozenstraat 196-202 tot 2006 als parkeerplaats gebruikt. De panden Rozenstraat 178-192 zijn tussen 1984 en 1986 gesloopt. Hier verscheen in 1987 een nieuwbouwblok van architect Kees Nagelkerke voor woningbouwvereniging Eigen Haard. Aan de andere zijde ter hoogte van Rozenstraat 196-208 werd in 2008 een appartementen complex gebouwd (afb. 8). Voorafgaand aan deze nieuwbouw heeft BMA in juli 2006 hier archeologisch onderzoek verricht, waarbij structuren van het glashuis De Twee rozen werden ontdekt.¹¹

7 Deze foto, gemaakt op 18 oktober 1933, toont het pandje Rozenstraat 194 (rechts) vlak voor de sloop. De voordeur is reeds dicht gespijkerd. Afgaande op de bouwstijl van de gevel dateert het pand uit de eerste helft van de 18de eeuw (Stadsarchief Amsterdam)

2.2 Vraagstellingen en methodiek

De Archeologische Opgraving was bedoeld om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van het wonen en werken in de Rozenstraat, met name vanaf de periode van de Derde uitleg. De aandacht ging specifiek uit naar:

- de aard en samenstelling van bouwsporen en structuren,
- de aanwezigheid van sporen van ambachtelijke activiteiten (met name van het glashuis De Twee Rozen) en afvallagen, beerputten of afvalkuilen,
- de situering en datering van archeologische sporen.

Het totale plangebied Rozenstraat 194 had een oppervlakte van ca. 80 m². Ter hoogte van de voorste zone van het perceel was de ondergrond, door het ingraven en later saneren van een stookolietank, ernstig verstoord. Ook ter hoogte van beide zijanten van het plangebied was door recente nieuwbouw aan weerszijden van het perceel de ondergrond vergraven (afb. 8). De opgraving beperkte zich daardoor tot de achterste zone van het plangebied waar een werkput van 4,5 x 4 m en een werkput van 1 x 1 m werden

¹¹ Vindplaats RO21.

aangelegd. In verband met de aanwezigheid van een lokale stookolievervuiling werd niet verder verdiept dan 1,54 m ÷ NAP. Het onderste niveau van de reeds aangetroffen archeologische sporen was toen nog niet bereikt.

De opgraving is uitgevoerd volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1. Vlakken zijn gedocumenteerd middels digitale fotografie en vlaktekening op schaal 1:20. De tonput S 6 is met de troffel opgegraven.

8 Het onbebouwde perceel Rozenstraat 194, situatie augustus 2008. De recente nieuwbouw aan weerszijden van het plangebied heeft de ondergrond deels verstoord

3 Resultaten

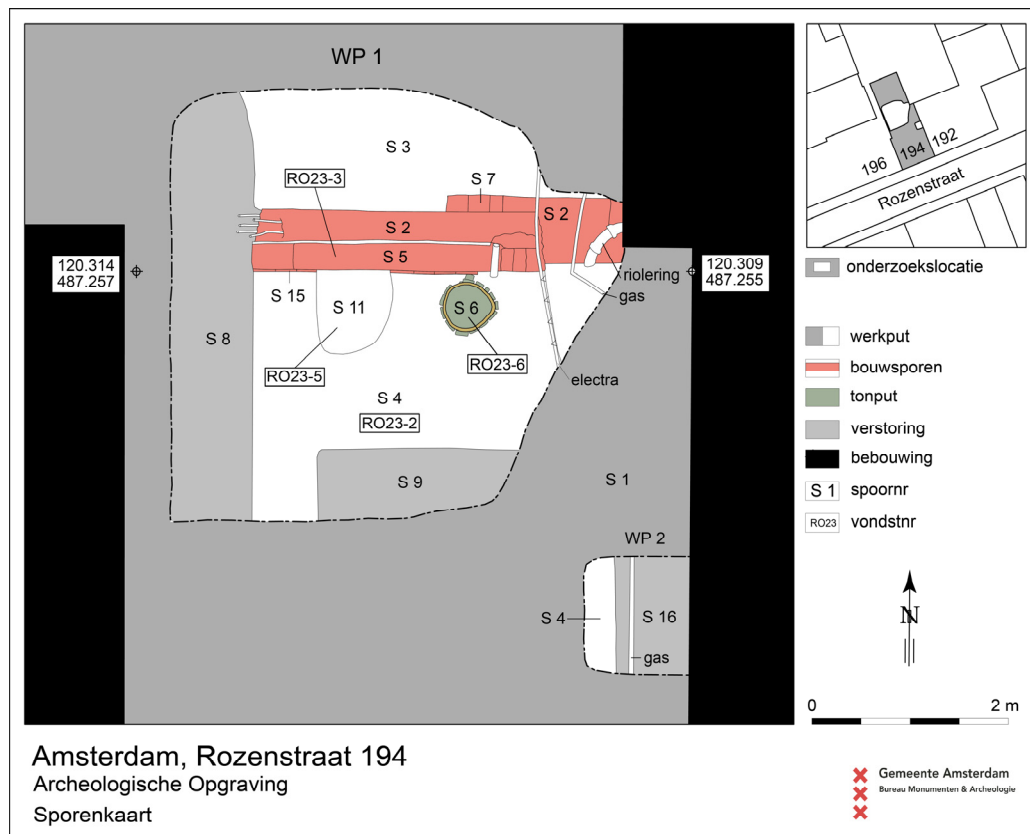
3.1 Sporen en structuren

De Archeologische Opgraving in de achterste zone van het perceel Rozenstraat 194 heeft geresulteerd in de documentatie van 16 sporen in twee werkputten (afb. 9) die kunnen worden gerelateerd aan drie gebruiksfasen:

- 1: Ophoging in de 17de eeuw
- 2: Bebouwing Rozenstraat 194
- 3: (Sub)recente bouw- en sloopactiviteiten.

3.1.1 Ophoging in de 17de eeuw

Voorafgaand aan de stadsuitbreiding van 1613 maakte de vindplaats deel uit van het uitgestrekte veenweidegebied. Uitgaande van metingen op de naastgelegen vindplaats RO21 (Rozenstraat 196-208) lag de top van het oorspronkelijke veenweide-maaiveld op gemiddeld 1,80 m ÷ NAP. Het diepste niveau dat op perceel 194 kon worden bereikt was 1,54 m ÷ NAP. De ondergrond bestond hier uit een egaal grijs zandpakket (S 14, vanaf 1,36 m ÷ tot minimaal 1,54 m ÷ NAP). De daaropvolgende laag tussen 0,96 m en 1,36 m ÷ NAP bestond uit een kleiig pakket met grote zandlenzen (S 13). Beide lagen zijn ophogingen die op de natuurlijke ondergrond zijn opgebracht om het buitengebied bouwrijp te maken in het kader van de Derde Uitleg.

9 Sporenkaart van werkputten 1 en 2

3.1.2 Bebouwing Rozenstraat 194

Langs de achtergrens van het perceel waren de ophogingspakketten (S 13, S 14) doorsneden door een funderingssleuf (S 15). Deze sleuf was aan de zuidzijde bekleed met een bekisting van een dubbele laag grenenhouten planken (2-2,5 cm dik, 20-30 cm breed) bestaande uit een rij rechtopstaande planken tegen minimaal twee boven elkaar liggende planken (afb. 10). De bovenzijde van de bekisting lag op 0,88 m ÷ NAP en de onderkant liep door tot in de onderste ophoging (S 14, voorbij 1,54 m ÷ NAP). In deze sleuf liep een muur (S 18) van appelbloesem bakstenen die minimaal 1,5 steens breed was en tot 0,67 m ÷ NAP reikte.¹² Na voltooiing van de muur was de ruimte tussen de bekisting en het metselwerk aangevuld met grijs zand (S 12). In dit zand zaten twee vondsten (RO23-7), namelijk een rookpijp (1625-1650) en een glasstaaf.

De 17de-eeuwse muur van appelbloesemsteen diende als basis voor een latere smallere eensteens muur van oranjebruine baksteen (S 5). Dit metselwerk was bewaard tot 0,30 m + NAP en vormde de achtergevel van het pand Rozenstraat 194.¹³ Na het opmetselen van de muur was het maaiveld tot 0,46 m ÷ NAP opgehoogd met compact donkergrijs kleilig materiaal (S 10). Dit bevatte een Westerwald scherf (RO23-4) die erop kan duiden dat de ophoging in de eerste helft van de 18de eeuw plaatsvond. Daarop lag weer een rulle zandige kleiophoging (S 4) tot circa 0 m NAP.

10 Aanzicht op de zuidzijde van muur S 5 en S 18. De vertanding vormt de overgang van het bredere deel van appelbloesem baksteen (S 18) en het eensteens opgaande werk van bruine baksteen (S 5). Ter hoogte van de jalon is een fragment van de bekisting van de funderingssleuf (S 15) zichtbaar. Rechts zijn enkele duigen en de bodem van de tonput (S 6) nog in situ aanwezig, terwijl de inhoud (RO23-6) is reeds geborgen

¹² Baksteenformaat 18 x 9 x 3,7 cm, onderkant fundering niet bereikt, 1,54 m ÷ NAP was de maximale ontgravingsdiepte.

¹³ Baksteenformaat 22,5 x 10,5 x 4,7 cm.

11 Aanzicht van de zuidzijde van muur S 5 met de plavuizenrand en de ring van baksteen rond de bovenrand van de tonput S 6. Op de voorgrond is na het verwijderen van S 17 de ophoging S 4 zichtbaar. De jalon ligt op betonbalk S 2

Aan de zuidzijde (binnenzijde van muur S 5) was de achtergevel bekleed met een aantal plavuizen (tussen 0,28 en 0,06 m + NAP) die waarschijnlijk deel uitmaakten van een aaneengesloten plint langs de vloer (op circa 0 m NAP) van het souterrain (afb. 11).¹⁴ Verdere sporen van deze vloer ontbraken, maar wel was op dit niveau een cirkel van losse gele ijsselsteentjes aanwezig. Deze rand markeerde de bovenzijde van een ingegraven ton (S 6). Deze halve meter hoge ton met bodem was aangebracht in de donkere zandige kleilaag (S 4) tot in de top van de onderliggende ophoging S 10 (0,56 m ÷ NAP). De ton bevatte een rulle humusachtige donkere vulling (geen beer) en vondsten (RO23-6) uit de periode 1700-1825.

Ten westen van de tonput was in de ophogingen S 4 en S 10 een afvalkuil (S 11) gegraven. Rond de wanden van de kuil waren houtresten aanwezig, die erop duiden dat de kuil mogelijk aan de binnenzijde bekleed was. De zandvulling bevatte scherven van een grote steengoed inmaakpot (RO23-5).

Aan de noordzijde van de achtergevel S 5 waren op 0,06 m ÷ NAP fragmenten van metselwerk en plavuizen (S 7) aanwezig. Deze bouwsporen kunnen mogelijk worden toegewezen aan het pakhuis dat tegen de achtergevel van Rozenstraat 194 was gebouwd of aan het kleine woninkje Rozengracht 201 dat het pakhuis in 1868 verving (afb. 5). Dit huisje werd vervolgens rond 1936 gesloopt.

Na de sloop van de verschillende structuren in de 20ste eeuw is het terrein afgedekt met een kleige zandlaag (S 17) die was vermengd met bouwpuin en enkele losse vondsten (RO23-2) uit 1700-1975.

¹⁴ Dit vloerniveau komt overeen met twee vloerniveau's die bij de opgraving op de naastgelegen percelen ter hoogte van vindplaats RO21 in situ konden worden ingemeten

3.1.3 Recente bouw- en sloopactiviteiten

Tegen de noordzijde van de achtergevel S 5 lag deels op de bouwsporen van de kleine achterwoning S 7 een betonbalk (S 2). Net als de muur S 5 was ook deze balk aan de westzijde afgesloopt.¹⁵ De sloopsporen van balk en achtergevel lagen ter hoogte van een zandvulling (S 8), die verband hield met de recente nieuwbouw op het naastgelegen percelen 198-206. Een soortgelijke verstoring was aanwezig aan de oostzijde van het perceel naast de nieuwbouw Rozenstraat 192 (S 16 in werkput 2). Verder doorsneed een zandvulling (S 9) middenin het perceel de ophogingen S 4, S 10, S 13 en S 17. Dit spoor markeerde de locatie van een voormalige stookolietank, die recent was verwijderd. Het perceel was afgedekt met een egalisatielaag van zand (S 1), waarin op circa 0,40 m + NAP twee olieleidingen vanuit het midden van het perceel richting de Rozengracht liepen.

3.2 Vondsten

De opgraving leverde een beperkte hoeveelheid losse vondsten op. De ophogingslaag tegen de achtergevel (S 10) bevatte een 18de-eeuwse Westerwald scherf (RO23-4) en in de zandvulling (S 12) van de muurinstek (S 15) zaten een rookpijp uit 1625-1650 en een glasstaafje. Deze beide vondsten (RO23-7) zijn mogelijk afkomstig van de naastgelegen glasfabriek die tot 1672 in bedrijf was. Uit de kuil (S 11) in de ophogingslagen S 4 en S 10 kwamen scherven van een bijna complete laat-19de-eeuwse voorraad- of inmaakpot (RO23-5-1: Bijlage 3: cat. 1).¹⁶ De 37,5 cm hoge pot was van steengoed met paarsbruin zoutglazuur en was waarschijnlijk geproduceerd in Langerwehe. Deze gemeente in de noordelijke Eifel was al vanaf de 12de eeuw een belangrijk pottenbakkerscentrum. Vooral de aanwezigheid van makkelijk te winnen klei van hoge kwaliteit gaf de regio rond Aken, Keulen en Bonn in de late middeleeuwen een belangrijke impuls voor het ontstaan van steengoed productiecentra. Net als de andere steengoedproducenten in het Rijnland ondervond ook Langerwehe vanaf de 17de eeuw concurrentie van het beter in de markt liggende faience, porselein en later het industrieel geproduceerde ceramiek uit Engeland. Vanaf 19de eeuw hielden deze steengoedcentra hun productie draaiende met de fabricage van dakpannen en rioolbuizen waar in de uitdijende steden in Europa veel vraag naar was. Langerwehe bleef toen ook producent van grote voorraad- en inmaakpotten.¹⁷

Tenslotte bevatte de slooplaag (S 17) onder de recente egalisatielaag (S 1) losse vondsten (RO23-2) uit de periode 1700-1950, waaronder een inktpot met inkt (RO23-2-2) en een porseleinen vogelrinkbakje (RO23-2-1: Bijlage 3, cat. 10). De inktpot (afb. 12) van licht groen glas heeft een brede basis en een relatief smalle hals en is voorzien van een gleuf voor een kroontjespen. Een merk in de bodem ontbreekt, maar gelet op overeenkomsten met modellen van de firma Talens uit een particuliere collectie is het goed mogelijk dat dit model afkomstig is van de Talensfabriek uit Apeldoorn.¹⁸ Een aparte vondst was het vogelrinkbakje van industrieel porselein met een blindmerk Germany en S (RO23-2-1: Bijlage 3, cat. 10). Dergelijke bakjes waren in de vorige eeuw gangbaar voor water en zangzaad in kooitjes van kleine zangvogels als kanarie's, vinken en putters. De bakjes konden via een opening tussen de spijlen van een vogelkooitje geplaatst worden.

¹⁵ Op basis van het zichtbare betonijzer, glad in plaats van geribbeld, kon de balk gedateerd worden in de eerste helft van de 20ste eeuw.

¹⁶ Bijlage 3 bevat een Deventer systeem catalogus voor de meest complete aardewerk objecten en voor aardewerk objecten die een nieuw Deventer systeem type vertegenwoordigden. Hierin zijn zowel enkele losse vondsten opgenomen als vondsten uit het vondstcomplex van de tonput (S 6).

¹⁷ www.toepfereimuseum.de.

¹⁸ www.overdiep.nl/ink.

De beide 20ste-eeuwse vondsten zijn vermoedelijk na de sloop van het pand in de jaren 1930 in de bovengrond terecht gekomen.

12 Glazen inktpotje met pennengleuf (RO23-2-2) uit de slooplaag S 17. Het potje is 5,8 cm hoog en 4,8 cm breed

Vondsten uit de tonput (S 6)

De enige reeks samenhangende vondsten (RO23-6) was afkomstig uit de vulling van de tonput (S 6). De keramiekvondsten bestonden uit (scherven van) voorwerpen van rood- en witbakkend aardewerk, faïence, Chinees en Japans porselein en industriële keramiek. Daarnaast bevatte de ton ook fragmenten van een boender of borstel van hout, een fragment van een porseleinen rookpijp, twee koppen van pijparden rookpijpen, een glazen fles en een drinkbeker. De doorlooptijd van de vondsten bestrijkt de periode 1700-1825, maar gezien de samenhang tussen de verschillende soorten keramiek en de rookpijpen lijkt van een stort in 1800-1825 sprake te zijn.

Rookpijpen

Rookpijpen waren vertegenwoordigd met twee pijpenkoppen van pijparde en een fragment van een porseleinen pijp. De pijparde exemplaren waren beide van het basistype 3.¹⁹ Eén exemplaar (RO23-6-16) had een overbelaste vorm, met als hielmerk GN gekroond en als zijmerk het wapen van Gouda. Deze Goudse rookpijp is afkomstig van het atelier van Ardri. Fransz. Sparnaaij, die tussen 1814-1859 werkzaam was als geregistreerd pijpenmaker.²⁰ De andere pijp was vol ovaal met het hielmerk IWI en het wapen van Gouda als zijmerk. Deze rookpijp werd tussen 1803 en 1832 vervaardigd door Pieter van Leeuwen.²¹

Porselein

De tonput bevatte zeven voorwerpen van Chinees porselein, waaronder drie borden en een kom van Chinees Imari porselein, en een bordje van Japans porselein. Oorspronkelijk was Imari porselein afkomstig uit de Japanse regio Arita. Het is genoemd naar de havenplaats Imari, vanwaar het porselein vanaf het eind van de 17de eeuw werd geëxporteerd. Imari porselein is herkenbaar aan een decor van blauw dat onder het glazuur is aangebracht en van rood en goud dat in een tweede ovengang werd gemoffeld op het glazuur. In de tweede helft van de Kangxi periode (1662-1722) werd in China de Imari stijl van decoreren van Japan overgenomen.²² De drie borden (RO23-6-1, RO23-6-2

¹⁹ Duco 1987.

²⁰ Duco 2003, 163.

²¹ Duco 2003, 175.

²² Kaneda 2003, 35 en 39.

en RO23-3: Bijlage 3, cat. 4) tonen een decor van bloemen en takken op de spiegel en de vlag. Het kommetje (RO23-6-9: Bijlage 3, cat. 7) is aan de buitenzijde rijk versierd met bloemen en paradijsvogels in rood en goud. Aan de binnenzijde zijn de bovenrand en het centrale deel van de bodem versierd. De Chinese Imari vondsten dateren uit 1700-1775 en zijn de oudste voorwerpen in de tonput. Gezien de datering van het overige materiaal zijn dit overleveringsvoorwerpen. Op de borden zijn gedeelten van het bovenglazuur decor sterk afgesleten. Deze slijtagesporen wijzen op een langdurig gebruik. De drie andere borden van Chinees porselein (RO23-6-4, RO23-6-5 en RO23-6-6: Bijlage 3, cat. 5) hebben een kobaltblauw decor en een bruine rand, ook wel Capucijnerrand genoemd. Alle zes borden hebben een uitgeschaapte bodem en de standringen van de borden en de kom zijn 'scherp' afgeslepen. Een dergelijke afwerking van de standring is een belangrijk kenmerk van de Chinese porselein productie.²³ Eén bordje is van Japans porselein (RO23-6-10) en dateert uit de periode 1720-1750.²⁴ De decoratie is in goud en bruin (oorspronkelijk rood) gemoffeld op wit porselein. In tegenstelling tot bij de Chinese productie is het glazuur op de standring niet scherp afgeslepen, waardoor de rand van de standring juist rond is.

Transfer-print-ware

In de ton zaten drie schoteltjes (RO23-6-12, RO23-6-12 en RO23-6-13: Bijlage 3, cat. 8) en twee kopjes (RO23-6-11 en RO23-6-15: Bijlage 3, cat. 9) van industrieel vervaardigde 'transfer-print-ware'. Bij deze productietechniek werd een decor niet langer met de hand geschilderd, maar werd het object voor het glazuren voorzien van een getekend decor. Met speciaal zijde- of vloeipapier konden kopergravures worden overgebracht ('transfer') op een keramisch object. Deze 'underglaze transfer print' techniek werd in 1784 in Staffordshire geïntroduceerd en speelde een belangrijke rol in het commerciële succes van het Engelse serviesgoed tot in de eerste helft van de 19de eeuw. Een van de pioniers in deze techniek, en vermoedelijk ontwerper van het bekende Willow decor, was Thomas Minton (1765-1836). Hij was de oprichter van de pottenbakkerij Thomas Minton & Sons in Stoke-on-Trent, Staffordshire. De fabriek produceerde hoofdzakelijk eenvoudig tafelservies met blauw transfer-print decor. Het Willow decor was sterk bepaald door oriëntaalse invloeden en bleef tot circa 1810-1820 immens populair. Daarna kwamen ook andere decors op de markt maar het Willow decor bleef tot ver in de 19de eeuw in gebruik.²⁵ De drie schoteltjes waren zo opvallend diep dat ze ook als platte kommetjes kunnen worden aangeduid. Pas in de 19de eeuw kregen schoteltjes de platte vorm zoals wij die nu kennen.

Aardewerk

Rood aardewerk is vertegenwoordigd met een bord en een comfort. Het bord is groot en diep en heeft een vlakke bodem (RO23-6-7: Bijlage 3, cat. 2). De binnenzijde is bedekt met vaal geel/groen glazuur en over de vlag loopt een oranje/bruine slingerlijn als decoratie. Dergelijke borden zijn in het Noord-Duitse laagland geproduceerd in 1700-1800. Het bord was intensief gebruikt gelet op de vele krassen op het glazuur aan de binnenzijde.

De komfoor van roodbakkend geglazuurd aardewerk (RO23-6-8: Bijlage 3, cat. 3) is een Nederlands product. Het heeft uitgesneden luchtgaten en pootjes op de rand waarop een bord kon worden geplaatst. De rand heeft aan de binnenzijde ook horizontale nokken, waardoor ook bordjes en kommetjes met een kleinere diameter op het komfoor warm gehouden konden worden.

²³ Kaneda 2003, 38.

²⁴ Datering Akemi Kaneda

²⁵ Barker 2003.

4 Conclusie

Voor het plangebied Rozenstraat 194 gold een archeologische verwachting gebaseerd op de mogelijke aanwezigheid van sporen van bewoning en bedrijvigheid vanaf eind 16de eeuw. Tijdens de AO is gebleken dat de voorste zone van de werkput diep was verstoord door de aanleg en latere sanering van een stookolietank. Ook in de zijranden van het perceel was de ondergrond door nieuwbouw aan weerszijden in 1987 en 2006 vergraven en vervangen door geel zand. De archeologische werkput beperkte zich tot de achterste zone van het perceel, waar informatie over de bouwontwikkeling kon worden verzameld.

De natuurlijke ondergrond bleek hier te zijn opgehoogd, waarschijnlijk ten tijde van het bouwrijp maken van het terrein na het eerste kwart van de 17de eeuw. In de ophogingen was een funderingsleuf gegraven met daarin een zware muur van appelbloesem bakstenen. De muur was aan de westzijde afgesloopt maar had oorspronkelijk doorgelopen op het perceel 196 en lag in één lijn met de in 2006 opgegraven begrenzing van het 17de-eeuwse glashuis De Twee Rozen op de naast gelegen percelen Rozenstraat 198-208.²⁶ Vanwege de aanwezigheid van dit fabrieksterrein waren de erven vanaf de Rozengracht met 48 m opvallend diep en waren de aansluitende percelen Rozenstraat 190-208 juist ondieper dan gemiddeld, zoals goed zichtbaar is op het minuutplan en de atlas van Loman (afb. 5). Het 17de-eeuwse fundament bevestigt de omvang van het glashuiscomplex en was een duidelijke aanwijzing voor de ligging van de oorspronkelijke achtergrens van perceel 194.

In een volgende fase werd op de anderhalfsteens brede muur een smallere eensteens muur gemetseld die als achtergevel van het woonhuis Rozenstraat 194 diende. Het loopvlak in het huis werd toen opgehoogd tot circa 0 m NAP. Op basis van enkele scherf in deze ophoging hebben deze activiteiten in de eerste helft van de 18de eeuw plaatsgevonden. In de ophoging was een ton ingegraven waarvan de bovenkant gelijk lag met de onderkant van een plavuizenplint tegen de achtergevel. Deze rij plavuizen en de tonrand zijn een indicatie voor het oorspronkelijk vloerniveau in dit huis. Gelet op de geringe omvang van de ton was dit geen beerput, maar een afval- of schrobputje dat in een vloer was ingegraven. De ton bevatte dan ook geen beer maar een rulle humusachtige donkere vulling die bij het aanvegen van de vloer geleidelijk in de put was geveegd. In de vulling vonden zaden uit de periode 1700-1825, waarvan het oudste materiaal bestond uit Imari-porselein dat, gelet op de vele gebruikssporen, tot overleveringsstukken gerekend mag worden. De overige vondsten, zoals enkele rookpijpen en industrieel aardewerk, hebben een jongere datering en duiden erop dat de stort met name in de periode 1800-1825 tot stand kwam.

De tonput is afgesloten bij een verbouwing, toen de oorspronkelijke vloer werd verwijderd en het terrein verder werd opgehoogd met een zandige kleilaag met puin. Na sloop in de jaren 1930 is het perceel lange tijd onbebouwd gebleven. In de slooplaag zaten enkele schaarse vondsten, waaronder een inktpotje en een vogelvoerbakje, die tot ca. 1975 konden worden gedateerd.

²⁶ De archeologische gegevens sluiten aan bij de mededeling van de heer Plat uit Volendam d.d. maart 2009, dat hij als uitvoerder van de recente nieuwbouw Rozenstraat 196-208 voor het slaan van een damwand op de grens Rozenstraat 194-196 een zware muur heeft moeten doorbreken

5 Literatuur

Abrahamse, J.E., *De grote uitleg van Amsterdam. Stadsontwikkeling in de zeventiende eeuw*. Bussum 2010

Bakker, B., 'De stadsuitleg van 1610 en het ideaal van de 'volcomen stadt, meesterplan of mythe?', *Amstelodamum* 87 (1995), 71-96

Barker, D., *Staffordshire pottery training notes*. 2003 (niet gepubliceerd)

Duco, D.H., *De Nederlandse kleiijp. Handboek voor dateren en determineren*. (Stichting Pijpenkabinet) Leiden 1987

Duco, D.H., *Merken en merkenrecht van de pijpenmakers in Gouda*. Amsterdam 2003

Gawronski, J., M. Hulst, R. Jayasena en J. Veerkamp, *Glasafval op het achtererf. Archeologische Opgraving Rozenstraat, Amsterdam (2006)*. (BMA Amsterdamse Archeologische Rapporten 50), Amsterdam 2010

Haan, J. de, 'De grootheyt en difficulteyt van 't werck', in: Spies, P. e.a. *Het grachtenboek*. Den Haag 1991, 28-45

Kaneda, A, *Japanese porcelain in a Dutch archaeological context. An archaeological study of Hizen porcelain from the cesspits of Amsterdam, Alkmaar, Delft and 's Hertogenbosch*. Masterscriptie, Universiteit van Amsterdam, Faculteit Geesteswetenschappen, Amsterdams Archeologisch Centrum (AAC), Amsterdam 2003

Bijlage 1 Sporen

S	NAP	NAP onder	Beschrijving	Interpretatie	Vondst nr	Datering
1	0,60 m +	0,25 m +	zandpakket met fijn puin, aanvulling tot straatniveau opgebracht na nieuwbouw Rozenstraat 196-294, op S 17 en S 9	egalisatie		2006-2008
2	0,34 m +	0,06 m +	betonbalk (0,40 x 0,32 m) met vlechtwerk van glad betonijzer, loopt door onder bestaande bouw belendend perceel oostzijde (wordt kort daarvoor breder en hoger). Aan westzijde afgebroken t.h.v. S 8, op S 7	fundering		1900-1950
3	0,11 m +		zandige klei, donker grijs/zwart met puinfragmentjes, waarschijnlijk gelijk aan S 17	sloopplaat t.h.v. Rozengracht 201		1900-1950
4	0,02 m +	0,46 m +	rulle, donker zandige klei met veel puinfragmentjes op S 10 en doorsneden door S 6, S 8, S 9 en S 16	ophoging		1700-1825
5	0,67 m +	1,54 m +	steens metselwerk (oranje / roodbruin, 22,5 x 10,5 x 4,7 cm), binnenzijde plavuizen tegen aangemetseld., westzijde doorsneden S 8, op S 17	achtergevel nr 194	RO23-3	1700-1750
6	0,07 m +	0,56 m +	ton van eikenhout met bodem, rand van los gelegde ijsselsteentjes, gevuld met rulle zwarte humeuze grond, bevat vondstmateriaal, doorsnijdt S 4 en S 10, afgedekt door S 17	tonput	RO23-6	1700-1825
7	0,06 m +		baksteen en plavuisfragmenten (oranje 21,5 x 21,5 x 2,3 cm) in situ, onder S 2	Rozengracht 201		1850-1875
8	0,04 m +		zand vermengd met heel fijn grind in een strook langs de zijgevel Rozenstraat 196, doorsnijdt S 3 en S 4	aanvulling na nieuwbouw 196		2006-2008
9	0,25 m +	0,70 m +	zand pakket onder S 1, doorsnijdt S 4, S 10, S 13 en S 17	aanvulling na sanering		1950-2000
10	0,46 m +	0,96 m +	kleig donker grijs pakket, compacte structuur, bevat puin en in de toplaag scherp RO23-4, doorsneden door S 6 en S 9	ophoging	RO23-4	1600-1700
11	0,27 m +	0,68 m +	cluster zand en houtresten, grenst aan westzijde aan S 8, doorsnijdt S 4 en S 10	kuil	RO23-5	1850-1950
12	0,88 m +	1,54 m +	zandvulling tussen metselwerk S 18 en sleuf S 15	vulling insteek S 18	RO23-7	1650-1700
13	0,96 m +	1,36 m +	kleige laag met grote grijze zandlenzen, op S 14, onder S 10	ophoging		1600-1650
14	1,36 m +	1,54 m +	egale grijze zand laag, onder S 13	ophoging		1600-1650
15	0,88 m +	1,54 m +	funderingssleuf aan zuidzijde bekleed met dubbele laag grenenhouten planken 2-2,5 cm dik 20-30 cm breed, doorsnijdt S 10, S 13 en S 14, grenst aan S 12	insteek S 18		1650-1700
16	0,04 m +	0,97 m +	geel zand langs bouwmuur van zijgevel nieuwbouw Rozenstraat 192, doorsnijdt S 4 en S 17	aanvulling na bouw nr. 192		1975-2000
17	0,25 m +	0,02 m +	donker grijs kleiige zandlaag met opvallend veel bouwpuin fragmenten, op S 4 en S 6, onder S 1, vergelijk S 3	sloopplaat t.h.v. nr 194	RO23-2	1900-1950
18	0,30 m +	0,67 m +	anderhalfsteens metselwerk appelbloesem 18 x 9 x 3,7 cm, westzijde doorsneden S 8, onder S 5, in S 15	muurwerk glashuis complex?		1650-1700

Bijlage 2 Vondsten

nr	objectnr	S	N	MAE	object	materiaal	kenmerken	dev sys	datering
1							niet gebruikt		
2		17	11	1	kom	witbakkend: groen			1700-1800
2		17	33			industrieel	divers		1750-1950
2		17	10	3	bord	roodbakkend: slib			1750-1950
2		17	10	2	fles	steengoed			1750-1900
2		17	7	3	bloempot	roodbakkend: ongeglazuurd			1800-1950
2		17	15			porselein: China	divers		1750-1950
2		17	4	3		porselein: China	divers, past aan RO23-6 (#3)		1725-1775
2		17	4			faience: Noordelijke Nederlanden	divers		1700-1800
2		17	1	1	rookpijp	porselein: Europa	hiel goudkleurig, geen decor		1900-1950
2		17	1	1	rookpijp	pijpaarde	hm gekroonde 78 (1724-1849), bm wapen Gouda		1800-1825
2		17	1	1	glaspasta	glas, turkoois	klompje gesmolten glas		1675-1700
2	RO23-2-1	17	1	1	vogel drinkbak	industrieel	blindmerk 'GERMANY' en 'S', h 3,3 br 7	ep-vog-1	1935-1975
2	RO23-2-2	17	1	1	inktpot	glas: kleurloos	met kurkje en donkerblauwe inkt		1935-1975
2	RO23-2-3	17	1	1	pot	glas: kleurloos	schroefdraad en reliëfmerk 'GLIM' op bodem, h 6,2 ø 4,8		1935-1975
3		5	1	1	baksteen	bouwceramiek	roodbruin, 22,5 x 10, 5 x 4,7 cm		1700-1750
4		10	1	1	kan	steengoed: Duitsland, Westerwald	cirkel applique ('boterbloem')	s2-kan-5	1700-1750
5	RO23-5-1	11	21	1	pot	steengoed: Duitsland, Langerwehe	grote inmaakpot op standring, 2 oren, h 37,5 ø 28,8	s2-pot- 22	1850-1900
6		6	2	1	vaas	faience	hoekige vaas met buik	f-vaa-?	1750-1800
6		6	3	1	kop	porselein: China, Imari	decor bovenglazuur, als RO23- 6-9	p-kop-1	1700-1775
6		6	2	1	kop	porselein: China	blauw-wit decor, bruine rand, met oor	p-kop-2	1725-1775
6		6	1	1	kop	porselein: China, Imari	decor bovenglazuur	p-kop-?	1700-1775
6		6	10			roodbakkend	divers		1725-1775
6		6	1			roodbakkend: slib	divers		1725-1775
6		6	4	4	bord	porselein: China	blauw wit decor		1725-1775
6		6	6		kop	porselein: China	blauw wit decor		1725-1775
6		6	14	4	bord	industrieel			1775-1825
6		6	19	6		industrieel	divers		1775-1825
6		6	1	1	zalfpot	industrieel: Engeland, redware	goudglanzend oppervlak, binnenzijde wit	ir-zal-?	1750-1800
6		6	4	4	rookpijp	pijpaarde	1 x industrieel porselein?		1740-1780
6		6	2	1	fles	glas: groen	geblazen	gl-fle-27?	1775-1825
6		6	11		vensterglas	glas: kleurloos			
6		6	1	1	drinkglas	glas: kleurloos			1700-1800
6	RO23-6-1	6	8	1	bord	porselein: China, Imari	decor bovenglazuur als 2 en 3 h 2, 4 ø22,7	p-bor-5	1700-1775
6	RO23-6-2	6	10	1	bord	porselein: China, Imari	decor bovenglazuur als 1 en 3 h 2,7 ø 22,7	p-bor-5	1700-1775
6	RO23-6-3	6	14	1	bord	porselein: China, Imari	decor bovenglazuur als 1 en 2 h 2,7 ø 22,7	p-bor-5	1700-1775
6	RO23-6-4	6	7	1	bord	porselein: China	blauw-wit decor, bruine rand als 5 en 6 h 3,3 ø 27,3	p-bor-5	1725-1775

6	RO23-6-5	6	17	1	bord	porselein: China	blauw-wit decor, bruine rand als 4 en 6 h 3,3 ø 27,3	p-bor-5	1725-1775
6	RO23-6-6	6	9	1	bord	porselein: China	blauw-wit decor, bruine rand als 4 en 5 h 3,2 h 27,3	p-bor-5	1725-1775
6	RO23-6-7	6	8	1	bord	roodbakend: Duitsland	binnenzijde slijtblaas h 32 h 7,7	r-bor-12	1700-1800
6	RO23-6-8	6	4	1	komfoor	roodbakend	gesneden luchtgaten, pootjes op rand en hor. Nokken Bartels 1999, 683 Bitter 1997, 58 h 11.8 ø 18,8	r-kmf-2	1725-1775
6	RO23-6-9	6	5	1	kop	porselein: China, Imari	decor bovenglazuur h 4,6 ø 8,7	p-kop-1	1700-1775
6	RO23-6-10	6	2	1	schotel	porselein: Japan	bruin (mogelijk oorspronkelijk groen of rood) en goud decor h 2,3 ø 10,1	p-bor-1	1720-1750
6	RO23-6-11	6	4	1	kop	industriële: printware	met oor, Willow-decor, past bij 11 t/m 13, blindmerk dubbele cirkel h 6,5 ø 8,3	iw-kop-20	1775-1825
6	RO23-6-12	6	5	1	bord	industriële: printware	Willow- decor, als 11 en 13, blindmerk dubbele cirkel h 3,4 ø 14,1	iw-bor-14	1775-1825
6	RO23-6-13	6	6	1	bord	industriële: printware	Willow-decor, als 11 en 12, blindmerk dubbele cirkel h 3,4 ø 14	iw-bor-14	1775-1825
6	RO23-6-14	6	9	1	bord	industriële: printware	Willow- decor, als 12 en 13, blindmerk dubbele cirkel h 3,4 ø 14,1	iw-bor-14	1775-1825
6	RO23-6-15	6	6	1	kop	industriële: printware	met oor, Willow-decor, past bij 11 t/m 13, blindmerk dubbele cirkel h 6,2 ø 8,5	iw-kop-20	1775-1825
6	RO23-6-16	6	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, vol ovaal, hm I W I, Pieter van Leeuwen 1803-1832 (Duco 2003, 175), bm Wapen Gouda		1803-1832
6	RO23-6-17	6	1	1	rookpijp	pijpaarde	basistype 3, overbelast, hm GN gekroond, Adri. Fransz. Sparnaaij 1814-1859 (Duco 2003, 163) bm Wapen Gouda		1814-1859
6	RO23-6-18	6	1	1	test	witbakend: groen	miniatur model h 5 ø 7,3	w-min	1750-1800
6	RO23-6-19	6	1	1	zalfpot	faience	cilindrisch, ingesnoerde bodem en hals, uitgebogen rand	f-zal-3	1750-1800
6	RO23-6-20	6	1	1	borstel	hout	175 x 50 x 17 mm		1750-1800
7		12	1	1	rookpijp		basistype 1, geradeerde ketelrand		1625-1650
7	RO23-7-1	12	1	1	glasstaaf	glas	witte staaf voor kralen, met rode (?) draad		1659-1679

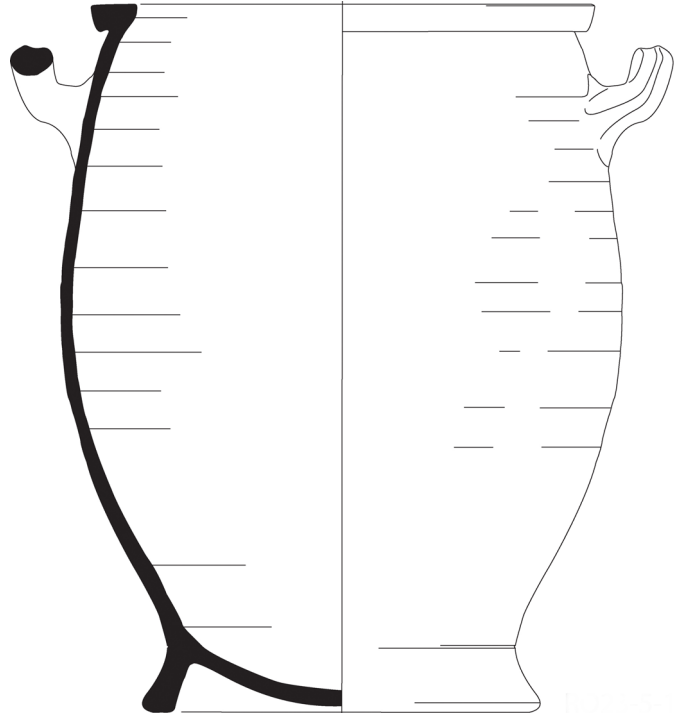
Bijlage 3 Deventer systeem catalogus

In de catalogus zijn 10 objecten opgenomen die een (vrijwel) compleet profiel hebben en als 'archeologisch compleet' beschouwd worden. Bij de beschrijving is gebruik gemaakt van het 'Classificatiesysteem voor Laat- en Post Middeleeuws Aardewerk en Glas', bekend onder de benaming 'Deventer systeem'. De opzet van deze typologie, die de periode 1250-1900 omvat, is als volgt: het materiaal wordt geclassificeerd naar baksel (materiaalsoort), specifiek model en vorm. De geregistreerde informatie is eenvormig en omvat ondermeer informatie over vondstcontext, datering, vorm, materiaal, decoratie, functie en herkomst.

Legenda

- 1a. vondstnummer
- 1b. vondstcontext (complexdatering)
- 2. code van het type
- 3. objectdatering
- 4a maten in centimeters: grootste diameter / hoogte
- 4b beschrijving van het type
- 5a. baksel / materiaalsoort
- 5b. kleur / glazuur
- 5c. beschrijving van de decoratie
- 5d. diversen
- 6a. bodem
- 6b. oor / steel
- 6c. compleetheid
- 7. functie
- 8 productiecentrum
- 9. literatuur

Alle afbeeldingen in deze catalogus zijn schaal 1:4 (tenzij anders vermeld).

1

- 1a RO23-5-1
- 1b afvalkuil (1850-1950)
- 2 s2-pot-22
- 3 1850 – 1900
- 4a 28,8 / 37,5
- 4b tonvormige pot met aan bovenzijde afgeplatte verdikte rand, standring
- 5a steengoed
- 5b zoutglazuur
- 5c
- 5d
- 6a standring
- 6b 2 horizontale worstoren
- 6c vrijwel compleet
- 7 voorraad-inmaakpot
- 8 Duitsland, Langerwehe?
- 9

2

- 1a RO23-6-7
- 1b tonput (1800-1825)
- 2 r-bor-12
- 3 1700-1800
- 4a 32 / 7,7
- 4b diep bord met platte bodem, steile wand, schuin opstaande vlag en kraagrand
- 5a roodbakkend aardewerk
- 5b loodglazuur inwendig
- 5c geel met groene vlekken, oranje slingerlijn op vlag
- 5d
- 6a standvlak
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 bord
- 8 Duitsland
- 9

3

- 1a RO23-6-8
- 1b tonput (1800-1825)
- 2 r-kmf-2
- 3 1725-1775
- 4a 18,8 / 11,8
- 4b komfoor met scherpe knik bodem-wand, naar buiten geknikte rand, uitgesneden luchtgaten, en poten op de rand, op poten
- 5a roodbakkend aardewerk
- 5b loodglazuur
- 5c
- 5d
- 6a 3 poten
- 6b 2 horizontale worstoren
- 6c vrijwel compleet
- 7 komfoor
- 8 Nederland
- 9

4

- 1a RO23-6-1
1b tonput (1800-1825)
2 p-bor-5
3 1700-1775
4a 22,7 / 2,7
4b bord met knik van bodem naar wand
en naar buiten geknikte vlag,
uitgeschraapte standring
5a Chinees Imari porselein
5b onderglazuur blauw, rood en goud
gemoffeld
5c floraal motief
5d slijtage bovenglazuur decoratie
6a uitgeschraapte standring
6b
6c vrijwel compleet
7 bord
8 China
9

5

- 1a RO23-6-5
1b tonput (1800-1825)
2 p-bor-5
3 1725-1775
4a 27,3 / 3,3
4b bord met knik van bodem naar wand
en naar buiten geknikte vlag,
uitgeschraapte standring
5a Chinees porselein
5b onderglazuur blauw
5c floraal motief
5d capucijnerrand
6a uitgeschraapte standring
6b
6c archeologisch compleet
7 bord
8 China
9

6 (schaal 1:2)

- 1a RO23-6-10
1b tonput (1800-1825)
2 p-bor-1
3 1720-1750
4a 10,1 / 2,3
4b klein diep bord zonder vlag
met uitgebogen rand en
standring
5a Japans porselein
5b bovenglazuur bruin met
goud
5c gestileerd floraal motief met
landschap
d
6a standring
6b
6c archeologisch compleet
7 bord
8 Japan
9

7

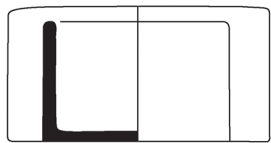
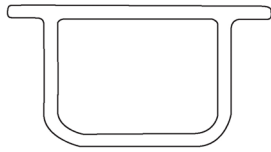
- 1a RO23-6-9
- 1b tonput (1800-1825)
- 2 p-kop-1
- 3 1700-1775
- 4a 8,7 / 4,6
- 4b kop met iets uitgebogen rand, op standring
- 5a Chinees Imari porselein
- 5b onderglazuur blauw, rood en goud gemoffeld
- 5c floraal motief met vogels
- 5d
- 6a standring
- 6b
- 6c vrijwel compleet
- 7 kop
- 8 China
- 9

8

- 1a RO23-6-13
- 1b tonput (1800-1825)
- 2 iw-bor-14
- 3 1775-1825
- 4a 14 / 3,4
- 4b klein diep bord met schuin opstaande rand, met uitgeschaapte bodem
- 5a Industrieel wit
- 5b transfer-print
- 5c Willow- decor
- 5d blindmerk dubbele cirkel
- 6a uitgeschaapte bodem
- 6b
- 6c archeologisch compleet
- 7 bord
- 8 Engeland
- 9

9

- 1a RO23-6-11
- 1b tonput (1800-1825)
- 2 iw-kop-20
- 3 1775-1825
- 4a 8,5 / 6,2
- 4b wijde kop op standring
- 5a Industrieel wit
- 5b transfer print
- 5c Willow-decor
- 5d blindmerk dubbele cirkel
- 6a standring
- 6b vertikaal lint oor
- 6c oor ontbreekt
- 7 kop
- 8 Engeland
- 9

10

1a RO23-2-1(schaal 1:2)

1b afvalstort (1935-1975)

2 ep-vog-1

3 1935-1975

4a 7 / 3,3

4b vogeldrinkbakje

5a Europees porselein

5b glazuur

5c

5d blindmerk 'GERMANY' en 'S,
bodem ongeglazuurd'

6a vlakke bodem

6b

6c compleet

7 vogeldrinkbakje

8 Duitsland

9

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten)

Overzicht van verschenen titels

ISSN: 1872-5139

In druk verkrijgbaar

Als PDF te downloaden op www.bma.amsterdam.nl

AAR 1		<i>Wonen aan een wagenplein. AO Haarlemmerplein (2005), Amsterdam 2006</i>
AAR 2		<i>Tweede Kostverlorenkade. IVO (2006), Amsterdam 2006</i>
AAR 3		<i>Verschansen achter vuilnis. IVO Amstelstraat (2006), Amsterdam 2007</i>
AAR 4		<i>Scherven uit de Pottenbakkersgang. AO Westerstraat (2003), Amsterdam 2007</i>
AAR 5		<i>In de schaduw van de VOC. AO Rapenburg (2005), Amsterdam 2007</i>
AAR 6		<i>Beerputten en bedrijvigheid. AO Konijnenstraat (2003), Amsterdam 2007</i>
AAR 7		<i>Zerken en graven in de Nieuwezijds Kapel. IVO Rokin (2005), Amsterdam 2007</i>
AAR 8		<i>Opgraving van een mikwe in de Nieuwe Synagoge. Jonas Daniël Meijerplein (2006), Amsterdam 2007</i>
AAR 9		<i>De Hallen. IVO Bilderdijkkade (2006), Amsterdam 2006</i>
AAR 10		<i>Een fontein in de Buitensingel. AB Leidseplein (2006), Amsterdam 2006</i>
AAR 11		<i>Diemen Tolbrug. IVO Muiderstraatweg (2006), Amsterdam 2008</i>
AAR 12		<i>Boezemgemaal Halfweg. IVO Wethouder van Essenweg (2006), Amsterdam 2007</i>
AAR 13		<i>Frans Ottenstadion. IVO Amstelveenseweg (2004), Amsterdam 2007</i>
AAR 14		<i>Archeologisch opgraving Vijzelstraat (2004), Amsterdam 2007</i>
AAR 15		<i>Aanplempingen in het IJ. AO Martelaarsgracht (2003), Amsterdam 2007</i>
AAR 16		<i>Schuilkerk de Papagaai. AO Kalverstraat (2004), Amsterdam 2008</i>
AAR 17		<i>De saillant van Het Blaauw hoofd. IVO Van Diemenstraat (2006), Amsterdam 2007</i>
AAR 18		<i>De noordwestelijke oever van Oostenburg. AO Oostenburgermiddenstraat (2006), Amsterdam 2006</i>
AAR 19		<i>Het Shell-terrein. IVO Grasweg (2004), Amsterdam 2007</i>
AAR 20		<i>Het RIVA-terrein. IVO Baarsjesweg (2005), Amsterdam 2008</i>
AAR 21		<i>De Ceintuurbaanpanden. AB Tweede Sweelinckstraat / Sint Willibrordusstraat (2006), Amsterdam 2008</i>
AAR 22		<i>Het Purperhoedenveem. AO Oudezijds Voorburgwal (2004), Amsterdam 2008</i>
AAR 23		<i>Noord/Zuidlijn, locatie Rokin. AB / AO 2003-2006, Amsterdam 2007</i>
AAR 24		<i>Sportpark Ronald McDonald. IVO Zunderdorpergouw (2007), Amsterdam 2008</i>
AAR 25		<i>N 44, De Keyzer. IVO Czaar Peterstraat (2008), Amsterdam 2008</i>
AAR 26		<i>Het Luycksterrein. IVO Overamstelstraat (2004), Amsterdam 2008</i>
AAR 27		<i>Oranjerie in Frankendael. AO Middenweg (2003), Amsterdam 2008</i>
AAR 28		<i>Serviesgoed uit een 18de-eeuwse beerput. AO Derde Weteringdwarsstraat (2003), Amsterdam 2008</i>

- AAR 29 *Profiel van de 17de-eeuwse stadswal. AB Marnixplein (2004), Amsterdam 2008*
- AAR 30 *Bolwerk Oosterblokhuis. AO Prof. Tulpplein (2005), Amsterdam 2008*
- AAR 31 *Van Amstelbocht tot Binnengasthuis. AO Oude Turfmarkt, Amsterdam (2005), Amsterdam 2009*
- AAR 32 *N 43 / Funenpark. AB Cruquiuskade (2008), Amsterdam 2009*
- AAR 33 *Het gemeentearchief terrein. IVO Amsteldijk 67 (2009), Amsterdam 2009*
- AAR 34 *Spaarndammerdijk 320. IVO (2007), Amsterdam 2009*
- AAR 35 *Wonen aan twee stegen. AO Paardenstraat (2004), Amsterdam 2008*
- AAR 36 *Een 17de-eeuwse beerput in de grachtengordel. AO Keizersgracht 355 (2005), Amsterdam 2009*
- AAR 37 *Noordoosthoek van een 13de-eeuws verdedigingswerk. AO Nieuwezijds Kolk (2006), Amsterdam 2009*
- AAR 38 *Een dam rond 's Lands Dok. AO Marineterrein Kattenburgerstraat (2005), Amsterdam 2009*
- AAR 39 *Rust en Werk. AB Amsteldijk 67 (2009), Amsterdam 2009*
- AAR 40 *Pingelenburg en Weltevrede. AB Amstelpark-Oost (2009), Amsterdam 2009*
- AAR 41 *Boerderij Zeldenrust. IVO Houtbosch, Diemen (2005), Amsterdam 2009*
- AAR 42 *Zeis onder het maaiveld. AB Kolenkit Zuidelijk Veld Fase 1 (2009), Amsterdam 2009*
- AAR 43 *Het Nieuwe Rijksmuseum. AB Stadhouderskade (2009), Amsterdam 2010*
- AAR 44 *Kelderwoningen en een beerput in de Lastage. AO Nieuwe Jonkerstraat (2007), Amsterdam 2010*
- AAR 45 *De Sint Anthoniespoort en de stadsmuur. AB Nieuwmarkt (2007), Amsterdam 2010*
- AAR 46 *Boren voor de Bijenkorf. AB Noord/Zuidlijn Dam (2007), Amsterdam 2010*
- AAR 47 *Spuistraat. AO Spuistraat 256-258 (2008), Amsterdam 2010*
- AAR 48 *Sporen in de Suikerbakerssteeg. AO OZ Voorburgwal (2008), Amsterdam 2010*
- AAR 49 *Bewoning tussen Nes en stadswal. AO OZ Voorburgwal/Pieter Jacobszstraat, Amsterdam (2005), Amsterdam 2010*
- AAR 50 *Glasafval op het achtererf. AO Rozenstraat, Amsterdam (2006), Amsterdam 2010*
- AAR 51 *De Buiksloterbreek. IVO Marjoleinterrein, Amsterdam (2009), Amsterdam 2010*
- AAR 52 *Plavuizen in de Kalverstraat. AB Kalverstraat 151, Amsterdam (2008), Amsterdam 2010*
- AAR 53 *Bolwerk Muiden. AB Sarphatistraat 470, Amsterdam (2010), Amsterdam 2010*
- AAR 54 *Archeologische Signaleringskaart Amsterdam, Amsterdam 2010*
- AAR 55 *Rozenstraat 194, AO, Amsterdam (2009), Amsterdam 2010*

Colofon

AAR (Amsterdamse Archeologische Rapporten) 55

Amsterdam 2010

ISSN: 1872-5139

Tekst:	Jerzy Gawronski, Jørgen Veerkamp
Redactie:	Jerzy Gawronski
Veldwerk:	Ron Tousain, Jørgen Veerkamp
Tekeningen:	Ranjith Jayasena, Ron Tousain
Foto's:	Wiard Krook, Jørgen Veerkamp
Vondstverwerking:	Jørgen Veerkamp
Vondstdeterminatie:	Ron Tousain, Jørgen Veerkamp
Vormgeving:	BMA

© Bureau Monumenten & Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2010

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.